

Istenhegyi vadászok

Térey Jánosnak

Dr. G. Gy.-t negyvennégy novemberének végén cibálták ki a nyilasok az egyik Béla király úti villából. Egy arisztokrata hölgy bújtatta. Dr. G. Gy.-t először levitték a Tizenkettedik kerületi székházukba, a Városmajor utca 37.-be. Kifosztás és bántalmazás után vissza fel a Svábhegyre, a Gestapóhoz. Vallatás és verés után újra le. Megint a Tizenkettedik kerületi nyilasok gondjaira lett bízva. Egy nagyobb turnusba beosztva hajtották Óbuda, a Bohn téglagyár felé. De a kísérők több ízben megállították a menetet. Először a Diana úton, a vendéglőnél.

Azon a helyen most nincs vendéglő. A telken, amit be tudtam azonosítani, elvadult kerttel körülvéve állt egy ház. Körbejártam, és a kerítésen meg a növényzetten át leskelődve nézegettem. Lassan sejlett fel az egykori vendéglő a műhelyek és lakások helyén, a kertes helyiség, míg megbizonyosodtam róla, hogy igen, itt állították meg „a szomorú menetet” a kísérő nyilasok, itt vették el az emberektől még megmaradt bőröndjeiket és táskáikat, és aztán innen vitték őket tovább a Bohn téglagyár felé. Az se volt más, mint közbenső állomás, onnan a legtöbb embert gyalogmenetben a gypüre hajtották. Divatba jöttek ezek a szép régi szavak akkoriban. Számonkérő Szék. Felkoncoltatik.

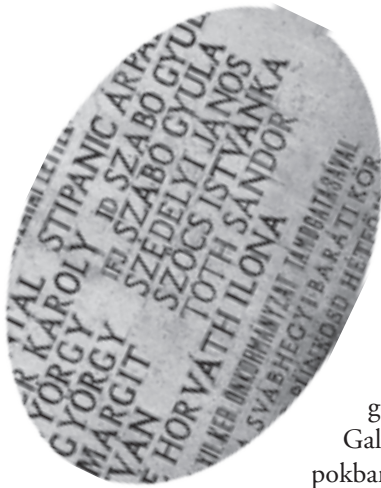
Mivel sokan haltak meg útközben, ezeket a transzportokat idővel kezdték halálmene-teknek nevezni. A többség a határ mentén pusztult el a háború végéig még hátralévő közel fél év során. Esős, hideg, havas hónapok.

Itt, ebben a házban bontották ki a poggyászaikat, és osztottak meg a holmikon a környékbeliek.

Lemértem, öt perc az út a Gestapo-épületektől a vendéglőig. Az egykor a Gestapónak szolgáló társasházaktól az egykori vendéglőig, természetesen. Onnan háromnegyed óra a Városmajor utca – Kékgolyó utca sarok, a következő stáció.

Az úgynevezett Hegyvidék, vagyis Budapest Tizenkettedik kerülete kellemes hely hírében áll, és hogy még inkább így legyen, azon helytörténészek is dolgoznak. E munka jegyében egyre bővülő nyilvántartást vezetnek a terület valaha nevezetes vendéglőiről is. Dr. G. Gy., sajnos, nem jegyezte fel a vendéglő nevét, így a listában nem találtam rá. Közvetett adatok alapján mégis sikerült kiderítenem, hogy hívták a vendéglőt: Szédelyi Gábornak.

Ami még meglett: egy jó minőségű fénykép a lányáról. Szédelyi Erzsébetet a háború után a Népbíróság vonta eljárás alá. A háború előtt a közelben, a Béla király úton lak-

tak a férjével és kislányával. A férjét Galambos Imrének hívták, szabó volt, és tüdőbeteg, és lelkes nyilas. Ezt is megírtam, és milyen jól tettem, hogy megírtam, mert miután a készülő könyvnek az a részlete megjelent az ÉS-ben, azonnal megkeresett valaki, aki negyvennégyben találkozott Galambos Imrével. Régóta abban a hiszemben élt, hogy nincs a világon rajta kívül más, aki tudna róla, hogy élt egyszer egy ilyen nevű ember. Egy nyilas, aki előbb a pusztulásba akarta vinni az édesapját és az édesanyját, meg őt, a nyolcéves kislányt, majd nemcsak hogy megkímélte őket, de néhány hétig együtt rejtőzködött velük, és közben rettegett egyenruhásból „emberré vált”. Később ezeket megírtam az *Orgia* című regényben. Amit nem írtam meg, és aminek még utána kéne néznie, az Galambos testvér tevékenysége a negyvennégy karácsonyát megelőző napokban, hetekben. Az adatközlőm úgy hallotta annak idején, hogy Galambos Imre részt vett a svábhegyi panziók ellen indított razziákban. Ott rejtőzködő embereket szedtek össze és vittek le a Városmajorba. Ezeket már a svábhegyi Gestapo közbeiktatása nélkül maguk rabolták ki és kínozták meg a Tizenkettedik kerületiek, és a téglagyárba se vitték be, hanem a Duna-parton kivégezték őket.

Igaz is, ennek a nyilasnak volt egy kislánya, és az a kislány pont annyi idős volt, mint a zsidó lány. Ha Szédelyi Erzsébet másképp nem dönt, együtt bujkálhattak volna Szilvesztertől Pest elestéig. Ha még él, nyolcvankét éves most Szédelyi Gábor unokája. Őrizhet emlékeket a Városmajor utcai nyilasházról, meg az Andrássy út 47.-ről, abból az időszakból, amikor ott vendégeskedett a kerület, és persze nagyapja birodalmáról, a Zöld Vadászhoz címzett vendéglőről a Diana út kanyarulatában.

Különben Diana is vadász volt, bár nem zöld. A nyilasok, azok viszont zöld inget viseltek, és vadásztak is, arra az élőlényre, aminek elejtése egy ember számára minden vadnál izgalmasabb lehet: emberre. Kifigyelték szokásait, felkutatták búvóhelyeit, csapdát állítottak neki, hajszolták, mielőtt véget vetettek életének.

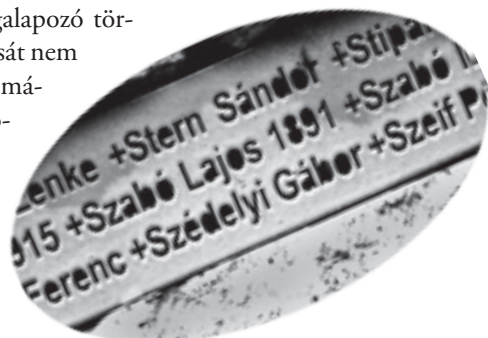
Krúdy Gyula írt egy novellát a Zöld Vadászcíműről. A mesészerű történetben egy szegény vándorlegény találkozik a rejtélyes Zöld Vadással. A csattanó az, hogy a Zöld Vadász nem más, mint Mátyás király. Ami esetleg összefügghet azzal, hogy a Mátyás király út épp itt ered.

Térey Jánosnak köszönhetően tudtam meg, hogy Dr. G. Gy.-éket a Zöld Vadászhoz címzett vendéglőben rabolták ki, és azt is, hogy a vendéglőst nagyjából egy hónappal később szovjet katonák lelőtték, mely erőszakos cselekményről a rendszerváltás után a helyi emlékezet őrei a közeli parkban állított emlékművön megemlékeztek. Ott olvasható a vendéglős neve, igaz, mint Szédelyi János; ezt, úgy tűnik, elírták.

Budapest Főváros Levéltárában, Kaprinay Endre közjegyző anyagai között található egy hagyatéki irat, miszerint Szédelyi Gábor Dianna (*sic!*) út 2. szám alatti lakos elhalálozott 1944. december 27-én. „Végrendelet: nincs Halálesetfelvétel: nincs Hagyatéki leltár: nincs”

Az Istenhegyi út alsó végén, háromnegyed óra járásra, szintén található egy emlékmű. Sokkalta nevezetesebb, mint a fenti. A hírhedt turulos. Amin zöld bronzcsíkok őrzik az ostrom áldozatainak nevét. Mint ismeretes, az emlékmű állításának kezdeményezése óta vita tárgya, hogy tulajdonképpen mire emlékeztet a turul, és kiknek a nevét tették alá. A *Szomszéd*ban felidézem a számomra érthetetlen körülményt,

hogy a megörökítendő személyek listáját megalapozó történelmi jelentést és az egyes esetek dokumentálását nem hozták nyilvánosságra, sőt, korabeli – és tudomásom szerint nem cáfolt – híradás szerint titkosították. „... nem világos, hogy ha egy Olasz fasori vagy Bors utcai lakost a nyilasok alsónadrágban a Dunához kísérték, áthajtottak a Lánchídon, és az ötödik kerületben a folyóba ölték, az itteni halott, vagy belvárosi,

az se, hogy ha egy bujkálót, katonaszökevényt, kommunistát vagy zsidót a Városmajor utcai nyilasházban gyilkoltak meg, az a Hegyvidék halottjának számít-e, a neve ott díszelget-e a madárszobor alatt”, írtam a *Szomszéd*-ban, és hogy „az is kérdéses, nincsen-e a nevek között olyan lakosé, aki nem a szovjetek és az angolszászok ellen harcolt, hanem honfitársai, fegyvertelen magyar állampolgárok ellen.”

Szédelyi neve megtalálható a Turul-emlékművön. Ezúttal helyesen, Gáborként.

Ha a benyomuló idegen katonák lelőnek egy helyi vendéglőst, az így utólag nem helyeselhető. Akár azért végeztek vele, mert eldugta előlük a borát, pálinkáját, akár mert valaki szólt nekik, hogy az illető nyilas volt.

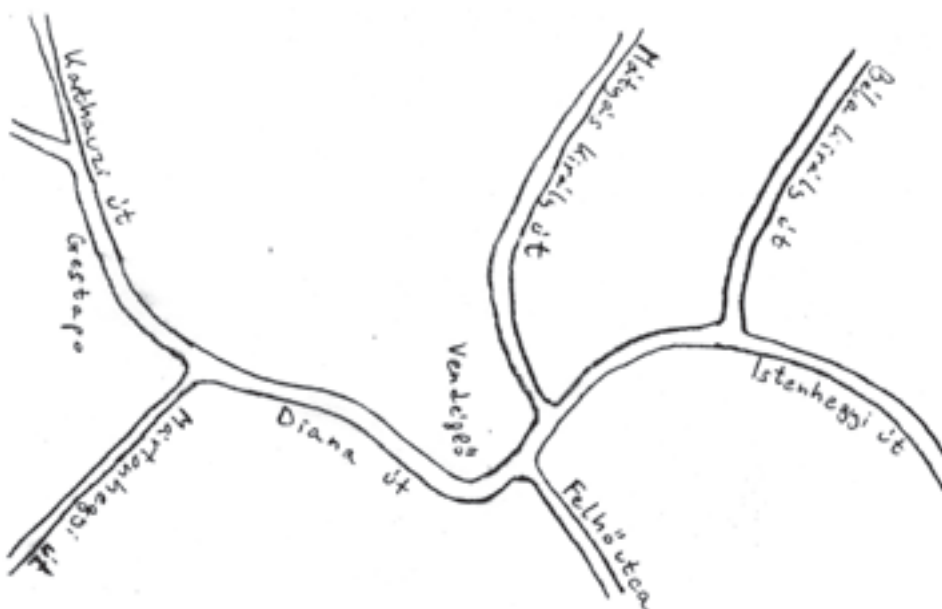
Az volt? Nem csak a lánya és veje volt az?

Nos hát, az a helyzet, hogy bizonyítani tudom: a Zöld Vadászhoz címzett vendéglő üzemeltetője nyilaskeresztes párttag volt. Ugyanis az Országos Levéltárban őrzött belépési kartonok között akadnak olyanok, melyeken Szédelyi Gábor ajánlóként szerepel. Tagot pedig csak tag – megbízható, kipróbált tag – ajánlhatott.

Pont az ilyen körülmények sejtelve lengedezik kezdettől a Turul-szobor körül.

A nyilas sosem jár egyedül. Szédelyi mellett rögvest felbukkant még egy, Adamek József nevű. Ugyancsak svábhegyi lakos, felvésvé mindkét emlékműre.

Ha most azt kérdezné valaki, szerintem mit kellett volna csinálni Szédelyi Gáborral, semmiképp se mondanám, hogy rendes nyomozás és bírósági tárgyalás nélkül el kellett venni az életét. Ha nem végeznek vele, ha az ostrom után letartóztatják, ha adatokat gyűjtenek tevékenységéről, elítélhették volna. Pusztán a halálba hurcolt emberek ingóságainak eltulajdonításában való részvétele miatt is, de ha életben van, ha megvádolják, ha nyomoznak utána, alighanem bővült volna a bűnlajstroma. Mindenesetre azt nem tartom helyesnek, hogy áldozatként van számon tartva, akinek sorsán szánakozni kell, akinek emléke közösségbe forrasztja a ma élőket. ■ ■ ■

Zoltán Gábor: Budapesten született 1960-ban. A városmajori templomban keresztelték. Ahol nem sokkal korábban Kun páter prédikált. A Maros utcában nőtt fel. Ahol a nyilasok tömeggyilkosságokat rendeztek. A *Szomszéd* című könyve a Kalligramnál jelent meg az idei Könyvfesztiválon.